

Undervisningsministeriet

UDDANNELSES-

KARRIERE

FÆRDELSESLÆRE

PRÆKTIK

ERHVERVS- OG

DRØ

FOTOLA

ANLEGE

ORGANISATION

MEDIER

ARBEJDSMARKEDS-

SAMTA

FILMKUNDS

ARBEJDS
KENDSKAB

TILBUD

ORIENTERING

PART

LIVSFORM

EN TIL

Folkeskolens formål

§ 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkeds- orientering

Faghæfte 22

**Undervisningsministeriet 1995
Folkeskoleafdelingen**

**Uddannelses-, erhvervs- og
arbejdsmarkedsorientering
Faghæfte 22**

© Undervisningsministeriet,
Folkeskoleafdelingen

Forsidebillede: Kunstmaler Jesper Christiansen

Grafisk tilrettelægger: Anne Rohweder IDD

Grafisk produktion: Rota-Rota

Trykt på 115 g CyclusPrint genbrugspapir

Printed in Denmark .1995

1. udgave, 1. oplag

ISBN 87-603-0648-3

Faghæfte 1-30

ISBN: 87-603-0657-2

Bestillingsnummer: UVM 5-213

UVM 5-222 Helt sæt

Undervisningsministeriets forlag,

Frederiksholms Kanal 25 F, 1220 København K.

Tlf.: 3392 5220 – Fax: 3392 5219

eller hos en boghandler

Illustrationer:

Ole Grøn

Indhold

Forord 5

Indledning 8

Formål 9

Centrale kundskabs- og færdighedsområder 10

Læseplan 12

1.-3. klasse 1. fase 12

4.-7. klasse 2. fase 12

8.-10. klasse 3. fase 13

Vejledning 15

Vejledningens faseopbygning 19

1.-3. klasse 1. fase 22

4.-7. klasse 2. fase 23

8.-10. klasse 3. fase 28

Leksikonafsnit 36

Forord

Folkeskolens fag og obligatoriske emner er i faghæfterne beskrevet fag for fag, men det er vigtigt at holde sig for øje, at de udgør et samlet hele. De udgør en central del af den ballast, som børn og unge skal bringe med sig ind i næste årtusinde.

Elever modtager mange indtryk og gør mange erfaringer i deres hverdag – i skolen og uden for skolen, og skolens undervisning skal bidrage til, at eleverne kan opnå overblik og sammenhæng. Skolen skal medvirke til, at de mange informationer og erfaringer udvikler sig til indsigt og til forståelse. Og samtidig skal skolen sikre, at eleverne opnår en grundlæggende viden på alle centrale områder.

Indholdet i de enkelte fag er ikke valgt ud fra en forestilling om at udvikle »små fagfolk«. Undervisningen i dansk skal ikke gøre eleverne til dansklærere, i fysik til atomfysikere etc. Læseplanerne udgør rammerne for, hvad enhver ung eller voksen bør vide for at kunne tage stilling til tidens vidtrækkende kulturelle, politiske, økonomiske og miljømæssige spørgsmål. Undervisningen danner også grundlag for fortsat uddannelse, for at kunne skabe rammer om et rigt liv og for at kunne glæ-

des og undres over livets mangfoldighed og dybde.

Derfor må de enkelte fag ikke opleves stykvis og delt. Nogle fag er fælles om en humanistisk forståelse af tilværelsen, nogle fag indeholder en samfundsfaglig dimension, og andre fag giver erfaringer med naturvidenskabelige betragtningsmåder. Nogle fag giver viden om vor fysiske og sundhedsmæssige udvikling, andre giver mulighed for at opleve glæden og nytten ved praktisk bearbejdning af ting i omverdenen ved brug af redskaber. Mange fag udvikler færdigheder i at kommunikere med omverdenen, men ethvert sprog – dansk eller fremmedsprog – er en del af en kultur og må ikke blive til teknik alene. Forholdet mellem sprog og kultur er i særlig grad nærværende for de elever, som ikke er født eller opvokset i Danmark.

Eleverne skal gennem undervisningen erkende både mulighederne og begrænsningerne i fagenes betragtningsmåder. En del af undervisningen skal derfor fremover foregå tværfagligt og projektorienteret. Skolefagene udgør et ordningssystem i vor kulturkreds, men tilværelsen kan ikke forstås inden for de enkelte fags grænser. Behovet for

»sammenhængsforståelse« vil i perioder sprænge fagrammerne. Virkelighedsnær undervisning må tage sit udgangspunkt uden for skolens egen verden, men bearbejdes med de redskaber, der gennem generationer er udviklet inden for fagene.

Lokale læseplaner

I folkeskolelovens § 44, stk. 8 hedder det bl.a.: »Skolebestyrelsen udarbejder forslag til kommunalbestyrelsen om skolens læseplaner«. Og i § 40, stk. 3: »Kommunalbestyrelsen godkender skolernes læseplaner efter forslag fra de enkelte skolebestyrelser«. Loven lægger således op til, at initiativet til læseplansarbejdet tages på skolen. Dog kan der – afhængig af lokale ønsker og behov – være forskellige holdninger til, hvordan arbejdet bør tilrettelægges.

Nogle kommuner vil ønske at understrege den enkelte skoles egenart, andre vil ønske at understrege fællestræk ved det kommunale skolevæsen.

Ved udarbejdelse af egne læseplaner – eller indarbejdelse af ændringer i ministeriets vejledende læseplaner – skal man være opmærksom på, at også de lokale læseplaner bør skrives, så de angiver nogle overordnede og uomgængelige, men samtidig rummelige indholdselementer.

Samtidig bør de lokale læseplaner afspejle, at man har taget hensyn til folkeskolens overordnede formål, til samspillet mellem opfyldelse af fagets formål, inddragelse af centrale kund-

skabs- og færdighedsområder, elevernes forudsætninger samt undervisningens rammer. Det betyder bl.a., at læseplanerne skal være rummelige og give plads til fordybelse, overblik, sammenhæng og til ligeværdig og udviklende dialog. Det betyder endvidere, at udgangspunktet for undervisningen er elevernes behov, og det betyder endelig, at der i beskrivelse af progression skal tages hensyn til elevernes modenhed og udvikling.

Med folkeskolelovens krav om elevernes ansvarlige involvering i undervisningsprocessen vil skolens læseplaner være et naturligt udgangspunkt for en stadig dialog lærere og elever imellem. Dialogen skal sikre, at valg af arbejdsformer, metoder og stofvalg foregår i samarbejde.

Læreren har samtidig i et forpligtende samarbejde med kolleger og skolens ledelse ansvaret for forberedelse af egen undervisning og for inddragelsen af elever og forældre i relevante beslutningsprocesser.

Integration af edb

Lokalt skal man være opmærksom på, at edb skal beskrives som en integreret del af alle fag, hvor det skønnes, det naturligt kan fremme arbejdet med fagets forskellige områder. Dels skal alle elever have mulighed for at opnå nogle grundlæggende færdigheder, og dels skal fagene inddrage de informationsteknologiske hjælpemidler, hvor

de kan fremme arbejdet med fagenes begreber, emner og metoder.

Et grønt islæt

Af formålet for folkeskoleloven fremgår det, at folkeskolen skal bidrage til elevernes forståelse af menneskets samspil med naturen. Det grønne islæt er ikke kun et anliggende for biologi, geografi, natur/teknik og samfundsfag, men skal indgå i alle fag, hvor det skønnes naturligt i undervisningens sammenhæng. Eleverne skal have mulighed for at forbinde de naturfaglige indfaldsvinkler med andre fags betragtningsmåder og med stillingtagen, engagement, holdninger og handlinger.

Det praktisk-musiske

Den praktisk-musiske dimension er en vigtig del af den almene dannelse, og den skal derfor medtænkes i skolens daglige arbejde. Det skal fremgå af læseplanerne, hvilke muligheder der er i valg af indhold, arbejds- og udtryksformer. Det betyder, at eleverne ikke

blot skal have mulighed for at udtrykke sig praktisk-musisk, men at de også skal have mulighed for at møde en mangfoldighed af oplevelser og sanserindtryk.

Nogle fag er traditionelt gjort til de praktisk-musiske. Det betyder ikke, at de alene står for dette område, men at de både i indhold og arbejdsformer arbejder med det praktisk-musiske. Derfor har de en særlig forpligtelse til at give viden om indhold og arbejdsformer videre, så den praktisk-musiske dimension kan tænkes ind i alle fag, i tværgående emner og problemstillinger med hensyn til både indhold og udtryks- og arbejdsformer.

Jeg ved, læseplansarbejdet har været meget omfattende, og jeg vil gerne igen takke alle, der har bidraget til fornyelsen af skolens indhold. Med disse faghæfter er jeg sikker på, skolerne har fået det bedst mulige grundlag for undervisningen.

Ole Vig Jensen

Indledning

Ifølge lovbekendtgørelse nr. 55 af 17. januar 1995 om folkeskolen udsender undervisningsministeren hermed faghæftet for uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering.

Hæftet indeholder formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder, den vejledende læseplan og undervisningsvejledningen for det obligatoriske emne.

Formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder, vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger er blevet til gennem et omfattende arbejde i 7 læseplansudvalg støttet af sekretariatsgrupper for hvert af folkeskolens fag og emner. I dette arbejde har medvirket repræsentanter for lærernes og forældrenes organisationer samt andre fagligt og pædagogisk kyndige personer. Virksomheden i læseplansudvalgene har været holdt sammen af et koordinationsudvalg, hvor bl.a. personer med indsigt i ungdomsuddannelserne og repræsentanter for kommunerne har deltaget. Endelig har formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder og vejledende læseplaner været forelagt Folkeskolerådet til høring. Undervejs i arbejdet er der modtaget mange og værdifulde ideer og reaktioner, som væsentligt har bidraget til at kvalificere resultatet.

Formål og centrale kundskabs- og færdighedsområder er bindende forskrifter for den enkelte lærer. Den vejledende læseplan henvender sig til de kommunale skolemyndigheder med angivelse af, hvorledes en skoles læseplan kan – men ikke nødvendigvis skal – udformes. Undervisningsvejledningen er tænkt som et inspirationsmateriale til brug ved lærerens tilrettelæggelse af undervisningen.

Følgende personer har deltaget i sekretariatsgruppens arbejde:

Skolekonsulent Steen Birkebæk indtil 1. september 1994

Skolekonsulent Jørgen Gravesen
Skolekonsulent Inge Braae Hansen
Fagkonsulent Søren Grøn Person indtil 1. september 1994.

Leder af sekretariatsgruppen:
Pædagogisk konsulent Jette Stegmann indtil 1. november 1994

Fagkonsulent Erik Gaardhøje fra 1. november 1994

I øvrigt ønsker gruppen at takke organisationer og vejledere for deres bidrag til arbejdet.

Ivan Sørensen

Formål

Formålet med undervisningen i uddannelses-,erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering er, at den enkelte elev tilegner sig et bredt kendskab til uddannelses- og erhvervs muligheder og indser værdien af at gennemføre en uddannelse.

Stk. 2. Gennem undervisningen skal eleven opnå mulighed for at forberede sit uddannelses- og erhvervsvalg og forstå valget som en række beslutninger, der må træffes ud fra egne forudsætninger, behov, holdninger og de

samfundsmæssige muligheder. Ved at inddrage det omgivende samfund får eleven kendskab til forhold og vilkår, der er knyttet til uddannelse, beskæftigelse og arbejdsmarked, samt kendskab til levevilkår og livsformer på og uden for arbejdsmarkedet.

Stk. 3. Personlig rådgivning og vejledning skal medvirke til, at eleven opnår erkendelse af egne forventninger og forudsætninger og bliver i stand til at udarbejde en personlig uddannelsesplan og handlingsplan.

Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Uddannelsesorientering, erhvervsorientering og arbejdsmarkedsorientering skal ses i en sammenhæng. Undervisningen skal foregå i en vekselvirkning mellem oplevelser i og uden for skolen og sammen med den personlige rådgivning og vejledning give mulighed for at udvikle både faglig, social og personlig kompetence.

Det tilstræbes, at eleverne forstår betydningen af fortsat uddannelse og opnår viden og indsigt, så de kan træffe et relevant valg af uddannelse. Gennem undervisningen skal eleverne opbygge tillid til egne muligheder.

Hver enkelt skal have reelle muligheder for at opnå de bedste mulige personlige og uddannelsesmæssige forudsætninger for et rigt voksenliv. Et personligt tilegnet værdigrundlag, lyst og mod til at uddanne sig er afgørende for elevens evne til at få et »godt liv«.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder, der skal indgå i emnet, er derfor:

- Uddannelses- og erhvervs muligheder lokalt, nationalt og internationalt.
- Beslutningsprocesser og færdigheder i at træffe valg.
- Informationssøgning.
- Jobsøgning.
- Arbejdsmarkedsforhold og vilkår for medarbejdere og selvstændige.
- Etablering af egen virksomhed.
- Livsformer på og uden for arbejdsmarkedet.
- Internt og eksternt arbejdsmiljø og regler for børn og unges arbejde.

- Ligestilling og ligestilling i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet.

- Udarbejdelse af personlig uddannelsesplan og handlingsplan.

- Vejledningsordninger i og uden for folkeskolen, herunder ungdomsvejledning.

Læseplan

Undervisningen i det obligatoriske emne, uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering danner en del af grundlaget for den enkelte elevs senere uddannelses- og erhvervsvalg.

Det obligatoriske emne er uden selvstændig placering på skemaet. En del af undervisningen i uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering vil kunne finde sted i klassens tid, jf. folkeskolelovens § 18, stk. 5, medens andre dele naturligt hører hjemme som integrerede dele af folkeskolens fag.

Klasselæreren koordinerer arbejdet med klassens øvrige lærere og skolevejlederen.

Det særegne ved emnet er anvendelsen af forskellige former for praktik, studie- og virksomhedsbesøg samt brug af gæstelærere. Det vil derfor være en fordel, at der er etableret et tæt samarbejde med forældre, virksomheder, ungdomsuddannelser og arbejdsmarkedets parter.

1.-3. klassesettrin

I de første skoleår arbejdes der meget konkret og ud fra det, børnene kender. Som en integreret del af den daglige

undervisning skal eleverne arbejde med egne og fælles beslutningsprocesser, med livsformer, med arbejdsmiljø i klassen samt med ligestilling og ligestilling i klassen.

Eleverne kan arbejde med følgende emner:

- Konkrete valg situationer, hvor eleven over sig i at samarbejde og forudse konsekvenser af et valg og argumentere for egne synspunkter, lytte til andres og søge enighed
- Familien, familiemønstre, forældrenes arbejdsliv, drenge/pigeroller, sociale netværk
- Indre og ydre miljø på skolen, herunder arbejdsstillinger og støjniveau i klassen
- Selvtillid og selvværd
- Accept og forståelse af andre.

4.-7. klassesettrin

Med udgangspunkt i elevens dagligdag og nærmiljø skal eleverne arbejde med lokale uddannelses- og erhvervsmuligheder, færdigheder i at træffe valg, informationsøgning, livsformer, produktion og etablering af egen virksomhed, arbejdsmiljø for børn og unge, ligestilling og ligestilling, fremtidsplaner samt skolens vejledning.

Eleverne kan arbejde med:

- Folkeskolens undervisningstilbud samt muligheder for at opfylde undervisningspligten i den kommunale ungdomsskole, efterskoler mv.
- Det personlige valg, valgmuligheder, evner, anlæg, forudsætninger og begrænsninger
- Drømme og visioner, at skitsere en tænkt uddannelsesplan samt drøfte muligheden for at gennemføre den
- At udarbejde en handlingsplan, hvor fritidsaktiviteter indgår
- Brugen af skolens vejledning
- »De fire liv« – familieliv, fritidsliv, arbejdsliv og samfundsliv
- De mange ligeværdige måder, man kan indrette sin tilværelse på, respekt for andre, omsorg og ansvarsfølelse
- Indsamling af informationer gennem de daglige medier samt øve sig i at vurdere og bruge de indsamlede informationer
- Typiske erhverv i lokalområdet
- Etablering af produktionsvirksomhed i klassen eller på skolen
- Produktionsforløb og dagligdagen i små og mindre virksomheder
- Regelsæt om børn og unges arbejde og de risici, der er forbundet med at overtræde dem
- Arbejds miljøforhold, der kan ses og opleves.

8.-10. klasses trin

Med udgangspunkt i overgangen til fortsat uddannelse eller erhverv skal eleverne arbejde med:

- Krav og indhold i ungdomsuddannelserne samt uddannelses- og erhvervs muligheder i udlandet
- Beslutningsprocesser, at træffe valg, udarbejdelse af en personlig uddannelsesplan og handlingsplan
- Værdier og holdninger til arbejde, arbejdsløshed og arbejdsfrie perioder, forskellige livsformer
- Aktuelle arbejdsmarkedsforhold samt forhold på arbejdsmarkedet, der har betydning for det daglige liv og den måde, man indretter sin tilværelse på
- Forskellige vejledningsordninger, der findes i og uden for uddannelsessystemet: den kommunale ungdomsvejledning, studievejledning ved ungdomsuddannelserne og andre vejledningsordninger
- Ligestillings- og ligeværdsproblemer, de møder i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i samfundet
- Edb-programmer, databaser, informationssystemer m.m.
- De elementer og metoder, der kan indgå i uddannelses- og jobsøgning, skrive ansøgning og gennemføre en personlig samtale
- Et bredt udsnit af det lokale erhvervsliv samt de muligheder, konsekvenser og problemer, der er ved at etablere og drive egen virksomhed

- De regler, der gælder for et godt arbejdsmiljø – det psykiske og fysiske arbejdsmiljø, erhvervsbetingede sygdomme og arbejdsskader.

Eleverne kan arbejde med:

- Forskellige veje, der kan føre til uddannelsesmål

- Arbejdsmarkedets parter/organisationerne

- Lige muligheder for uddannelse og beskæftigelse, medarbejderkvalifikationer, karriereforløb og mobilitet

- Vurdere og bruge de oplysninger og tilbud, der fremkommer ved informationsøgning.

Vejledning

Det er helt naturligt, at alle unge skal have en uddannelse og senere et arbejde. At vælge uddannelse efter endt skolegang kan være en svær beslutning, og det erkendes i stigende grad, at de unge vanskeligt kan have tilstrækkelig modenhed og indsigt til ved skolegangens afslutning at bestemme sig for et erhvervmæssigt slutmål.

Tidligere valgte de unge livsstilling en gang for alle (én gang bager, altid bager). Valget fandt normalt sted ved afslutningen af skolegangen og ofte påvirket af familietraditioner, lokale muligheder og social arv.

I dag lægges vægten på, at den unge læ-

rer at foretage en række uddannelsesvalg, der hver for sig er med til at bestemme retningen af de senere beslutninger. Et arbejdsmarked i forandring betyder, at flere og flere må foretage erhvervsskift eller supplere og ajourføre deres uddannelse senere i livet.

Der er forskellige opfattelser af, hvad der har indflydelse på uddannelses- og erhvervsvalget. Det er vigtigt, at læreren gør sig sine personlige holdninger klart, fordi disse holdninger ofte har indflydelse på undervisningen.

Den betydning, læreren tillægger bestemte faktorer, afgør vurderingen af værdien af de efterfølgende udsagn:

Faktorer	Udsagn
De individuelle anlæg:	»Du bliver, hvad du er«
De familiemæssige traditioner, opdragelse og tidlige oplevelser:	»Æblet falder ikke langt fra stammen«
Det frie valg:	»Du kan, hvad du vil«
Den personlige udvikling og modenhed:	»Du ændrer dig livet igennem«
Sociologiske forhold og lokale muligheder:	»Du må tage, hvad du kan få«
Den sociale arv og opvækstvilkår:	»Du bliver, hvad dine sociale vilkår bestemmer«
Samfundets og dermed uddannelses-systemets sortering:	»Du tror, at du selv vælger, men der sker en skjult sortering«

Hvis man fx personligt mener, at familietraditioner, opdragelse og social arv er de afgørende faktorer for uddannelses- og erhvervsvalget, har man dermed også sagt, at ungdommen har visse muligheder for at vælge frit, men at mulighederne er stærkt begrænsede inden for en bestemt socialgruppe. Hvis man på den anden side tillægger de individuelle anlæg, personlig udvikling og modenhed stor betydning, er man tæt på at mene, at uddannelses- og erhvervsvalget er frit, kun begrænset af elevens egne faglige, sociale og personlige kompetencer.

Læreren kan også anskue sin opgave ud fra en strategi, som enten tager udgangspunkt i *tilpasning* eller *udvikling* og så anlægge en *individualistisk* eller *samfundsmæssig synsvinkel*. Fx vil den *individualistiske og udviklingsorienterede lærer* opleve sin opgave

i uddannelses- og erhvervsvalget som »gartneren, der skal få planterne til at blomstre.«

Den samfunds- og tilpasningsorienterede lærer vil opleve sin opgave som »tømmeren, der skal få brættet til at passe.«

To andre lærerprofiler tror dels på, at »den rette hylde« findes, dels at alle har »det frie valg«.

Strategien kan illustreres på følgende måde:

	Tilpasning	Udvikling
Individ	»Den rette hylde«	»Gartneren«
Samfund	»Tømmeren«	»Det frie valg«

Læreren kan stille sig selv spørgsmålene:

- Hvor er jeg selv i forhold til ovenstående opfattelser?

■ Hvilken betydning har min opfattelse for min undervisning i det obligatoriske emne?

■ Tager jeg i min personlige opfattelse hensyn til et arbejdsmarked i forandring?

Klasselæreren og det obligatoriske emne

En af klasselærerens opgaver er at koordinere arbejdet i klassen i forhold til bl.a. klassens øvrige lærere. Dermed er det også en opgave for klasselæreren at koordinere arbejdet med de obligatoriske emner. Eleverne vil således kunne opleve, at flere af klassens lærere i en periode varetager undervisningen i uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering. Eleverne vil således også kunne opleve de forskellige holdninger, læreren har til det at vælge uddannelse og erhverv. Når flere lærere arbejder med undervisningen i dette emne, er det vigtigt, at alle stiller sig selv de ovennævnte spørgsmål, og at klassens lærere får drøftet hvilke holdninger, der vil præge deres undervisning, og hvilke synspunkter de vil fremme.

Forældrene og det obligatoriske emne

Forældrene skal igennem hele skoleforløbet inddrages i arbejdet med det obligatoriske emne. Den stadige udvikling uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet er inde i, og de uddannelsespolitiske signaler, der kommer fra politisk

hold, vil præge undervisningens indhold og vil præge de valg, de unge senere træffer. Det er derfor vigtigt, at skolen og forældrene løbende drøfter, hvilke muligheder de unge har, forandringer i uddannelsessystemet, krav der stilles til de unge, og hvordan skolen og forældrene i fællesskab kan støtte de unge i deres erhvervsvalg.

Dette samarbejde kan evt. ske gennem diskussionsaftener, hvor gæsteundervisere fra virksomheder eller institutioner laver oplæg til diskussion eller gennem virksomhedsbesøg, oplæg fra forældre etc.

Personlig uddannelses- og handlingsplan

Udarbejdelse af en handlingsplan er en metode til praktisk problemløsning, når eleven stiller spørgsmålene: »Hvordan træffer jeg et uddannelsesvalg?« – »Hvordan bevæger jeg mig frem mod mit ønskejob og -uddannelse?«

At nå frem til udarbejdelsen af en uddannelses- og handlingsplan er en proces og et »håndværk«. Handlingsplanen er værktøjet, der bruges til at styre handlingerne, der skal foretages for at nå mål og delmål i uddannelsesplanen. Processen trænes og øves i sidste halvdel af skoleforløbet. Her er det vigtigt at inddrage forældrene i processen som de nøglepersoner, de er.

Processen skal afklare elevernes udgangspunkt: »Hvem er jeg?« – »Hvad

kan jeg?« – »Hvilke muligheder har jeg lokalt, regionalt og videre?«. Med afsæt i udgangspunktet gennemarbejder eleven sine fremtidsplaner. »Hvad skal jeg i gang med efter skolen?« – »Ind på en ungdomsuddannelse, eller skal jeg have en »fornuftig tænkepause« (fx på efterskole) – dvs. opbygge nogle kvalifikationer på anden vis og dernæst i gang med...?«. Disse overvejelser er et led i den beslutningsproces, der skal føre frem mod klarlæggelse af målet. En konsekvensopstilling (at veje plusser og minusser op mod hinanden) kan med fordel benyttes som en metode til at udkrystallisere elevens mål.

Målet i uddannelsesplanen er ofte et slutmål, og følgelig vil der være en række delmål frem mod dette. Disse delmål kan opstilles i en rækkefølge, der trin for trin viser elevens vej frem mod målet. Det er vigtigt, at disse delmål ikke kun er beskrivelser af trin af den valgte uddannelse, men at de også er en beskrivelse af, hvad der går forud for starten på uddannelsen (fx 10. klasse eller efterskole). Ligeledes skal det beskrives, om der er pause undervejs i forløbet, og hvad pausen skal bruges til.

På dette tidspunkt er elevens personlige uddannelsesplan skitseret. Planen skal visualiseres, dvs. at man må tegne, eller ved hjælp af et diagram vise de enkelte trin i planen.

Sidste trin bliver udarbejdelsen af en personlig handlingsplan, som viser,

hvilke handlinger eleven er nødt til at foretage sig for at nå trin 1 = delmål 1, trin 2 = delmål 2 osv. Navne på nøglepersoner, oplysninger, adresser, tidsfrister o.l. kan indføres.

Visualiseringen er vigtig, idet »billedet« giver overblik og muligheder for at se alternative løsninger, når planen skal revideres undervejs. De fleste unge vil af forskellige årsager ændre uddannelsesplaner på et senere tidspunkt. Derfor er beherskelsen af processen vigtig.

Ideer, forslag til diagrammer og skemaer kan man bl.a. finde inspiration til i R.U.E.'s materialer.

Undervisnings- vejledningens faseopbygning

Undervisningsvejledningen er delt op i 3 faser: 1. – 3. klassetrin, 4. – 7. klassetrin og 8. – 10. klassetrin.

■ Undervisningen på 1. – 3. klassetrin tager udgangspunkt i *Skolen*.

■ Undervisningen på 4. – 7. klassetrin har som overskrift *Skolen og Lokalområdet*.

■ På 8. – 10. klassetrin tager undervisningen udgangspunkt i de muligheder *Skolen og Samfundet giver*.

I læseplanen er nævnt områder, som eleven skal beskæftige sig med og forslag til, hvad eleven kan beskæftige sig med. Listen over emner eleven kan be-

skæftige sig med, er ikke udtømmende. Indholdet i undervisningen må altid medtænke elevønsker og elevforudsætninger.

Det vil være svært at sætte præcist årligt timetal på undervisningens omfang, da emnet kan indgå i undervisningsforløb i folkeskolens fag, obligatoriske emner samt klassens tid.

Undervisningsvejledningen giver ideer til, hvilke emner, der kan tages op på de forskellige klassetrin, og der lægges op til, at eleven inddrages i planlægningen så meget som muligt.

I den vejledende læseplan inddrages de centrale kundskabs- og færdighedsområder i undervisningen på forskellige tidspunkter. Dette ses af nedenstående skema:

CKF-område	1. - 3. kl.	4. - 7. kl.	8. - 10. kl.
Uddannelses-/erhvervsmuligheder			
Beslutningsprocesser			
Informationssøgning			
Jobsøgning			
Arbejdsmarkedsforhold			
Etablering af egen virksomhed			
Livsformer			
Arbejds miljø			
Ligestilling og ligeværd			
Handlingsplaner			
Vejledningsordninger			

Model som viser en progression i undervisningen

Nedenstående model viser, hvordan man kan planlægge undervisningen i et enkelt centralt kundskabs- og færdighedsområde. Her er valgt »Arbejds-miljø« som eksempel.

Modellen lægger op til en højere grad af fordybelse op gennem skoleforløbet, og der bygges hele tiden videre på den viden og erfaring, eleven har opnået tidligere. Herved skabes progression i undervisningen.

Arbejds miljø

Arbejds miljøet – i klassen, på skolen, på arbejdspladsen – betyder meget for den enkeltes velbefindende. Dette gælder både det fysiske og det psykiske arbejdsmiljø, og man kan selv, alene og sammen med andre, være med til at sikre et godt arbejdsmiljø.

Udgangspunktet for undervisningen er i hele skoleforløbet elevernes egne oplevelser, nysgerrighed og erfaringer. På alle trin foretages sanselige eksperimenter og undersøgelser i klassen, på skolen og i lokalsamfundet. Arbejdsformen vælges efter, hvad der er relevant i forbindelse med det enkelte emne.

Emnerne må være handlingsorienterede, og man kan fx arbejde på følgende måde: Find det tema, der ønskes bearbejdet.

- Konstatation (iagttagelse): Sådan er det.
- Problemativering: Hvorfor er det sådan?

- Fantasi: Kunne det være anderledes?
- Handling: Hvad kan vi selv/andre gøre for at forbedre forholdene?
- Evaluering: Fik vi forståelse for...? Lykkedes det at ændre...?

Det er vigtigt, at eleverne, når de ser nogle problemer, har lyst til at arbejde med dem og gøre noget ved dem.

Arbejds miljø er her skitseret som et særskilt forløb, men kunne med fordel være inddraget som en dimension i større projekter eller undervisningsforløb. Der kan ligeledes med fordel indtages perspektiver om det ydre miljø (uden for bygningen) og vores forbrug af naturressourcer.

1. – 3. klassetrin:

Arbejds miljøet i vores klasse og på skolen.

Der kan bl.a. arbejdes med: Hvad har betydning for, at børn har det godt i klassen? Hvordan behandler jeg andre? Hvordan behandler de voksne os? Forhold, der kan have indflydelse på, om det fysiske arbejdsmiljø er godt eller dårligt, kan også tages op: Hvor når er lyd støj? Hvorfor har vi brug for lys, når vi læser? Hvad er temperatur? Hvorfor sveder og fryser vi? Hvornår er noget for tungt (tunge løft)? Hvordan sidder vi godt (arbejdsstillinger)? Er alt, der lugter godt, sundt? Er alt, der lugter grimt, farligt?

På baggrund af de erfaringer, der er opbygget i klasserummet, kan eleverne begive sig ud på den store arbejds-

plads, som skolen er. Se fx på faglokaler, på arbejdsforhold for medarbejdere (skolesekretæren, servicelederen, rengøringsassistenten og lærerne), på skolegården og legeredskaber m.m.

4. – 7. klassetrin:

Arbejds miljøet, der hvor vi bor.

Start evt. med at se på børns arbejde før og nu. Hvordan bruger børn tiden i dag, og hvordan brugte børn tiden i slutningen af 30'erne? 50'erne? Hvorfor er der regler for børns og unges arbejde, og hvordan er reglerne?

På baggrund af de erfaringer, der allerede er indhøstet, vil eleverne nu kunne fortælle om, hvad der er godt/dårligt/farligt ved det arbejde, de udfører i hjemmet og/eller på fritidsjobbet.

Hvordan passer du på dig selv, når du arbejder? (værnemidler – som høreværn, maske o.l.) Hvem ved, hvad der er farligt (farlige stoffer m.m.)? Besøg forskellige medarbejdere på skolen og se, hvordan de beskytter sig, fx når de gør rent, slår græs, kopierer.

8. – 10. klassetrin:

Arbejds miljøet i samfundet.

Har arbejds miljø og livskvalitet noget med hinanden at gøre?

Med baggrund i de rapporter og regelsæt, der findes, kan eleverne diskutere og forholde sig til, hvad et godt arbejds miljø er såvel fysisk som psykisk.

Bearbejd et aktuelt arbejds miljøproblem fra dagspressen, og se evt. på samarbejde, medbestemmelse, sikker-

hed på arbejdspladsen, løn, gode arbejds kammerater. Hvad betyder det, at der er gode uddannelses- og udviklings muligheder på jobbet?

Hvad kan man gøre, hvis man ikke er tilfreds med sine arbejdsforhold? Til-lidsrepræsentantens og sikkerhedsrepræsentantens rolle på arbejdspladsen? Bedrifts sundhedstjenestens og Arbejds-tilsynets rolle?

Til ethvert undervisningsforløb er der tre elementer, der er afgørende:

- hvordan inddrages eleverne?
- at huske den afsluttende evaluering
- hvordan inddrages skolevejlederen?

Opbygning af faserne

Afsnittene med overskrifterne »Skolen«, »Skolen og lokalområdet« og »Skolen og samfundet« er opbygget på samme måde.

Under hver overskrift er der valgt temaer, som inddrager de centrale kundskabs- og færdighedsområder, der knytter sig til de pågældende klassetrin.

Til disse temaer er der givet en række idéer til emner, der kan inddrages i undervisningen. Nogle af emnerne er udmøntet i eksempler på undervisningsforløb med angivelse af stofudvælgelse, differentiering, elevinddragelse, tværfaglighed og evaluering.

Undervisningsforløbene findes i slutningen af hvert afsnit.

1.–3. klassetrin (fase 1)

»Skolen«

Afsnittet »Skolen« er delt i to temaer:

- *Skolen som arbejdsplads*
- *Familie og fritid.*

Skolen som arbejdsplads.

Idéer til emner:

- Arbejdsmiljø i klassen og på skolen
- Samværsregler for klassen
- »Arbejdsulykker« på skolen (fx fald fra klatrestativ)
- Skolens legeplads (fx indretning af legeplads)
- Job på skolens grund.

Familie og fritid. Idéer til emner:

- Forskellige måder at leve på
- En god dag i familien
- Fritidsinteresser i klassen
- En god forældreaften på skolen.
- Forældre og skole
- En hyttetur (se undervisningsforløb).

I de første skoleår varetages undervisningen i uddannelses-, erhvervsog arbejdsmarkedsorientering af klassens lærerteam. Undervisningen skal være konkret, handlingspræget, tematisk og ikke fagdelt. Læreren kan bruge eksempler fra elevernes dagligdag.

Temaet »skolen som arbejdsplads« giver eleverne mulighed for at arbejde overalt på skolen og på skolens grund. De forskellige personalegrupper, der er ansat på skolen, kan elever og lærere

bruge til at belyse job og jobindhold. De pågældende kan aflægge besøg i klassen, eller børnene kan tegne og dramatisere forskellige arbejdsfunktioner. Såfremt eleverne har brug for at inddrage andre arbejdspladser, kan forældre og familie bruges i form af gæsteundervisere på skolen.

Skolens gange, trapper, legeplads og faglokaler er velegnede studiesteder for fx emnet »arbejdsulykker på skolen«.

Eksempel på undervisningsforløb

»En hyttetur«

Tilværelsen kan beskrives som en lang række af valg. Mange af disse valg kan være vanskelige, fordi man samtidig med at man vælger – også vælger fra, og derfor indebærer ethvert valg en konsekvens.

Nogle valg er kritiske valg, der ikke står til at ændre eller er svære at ændre. Valg af uddannelse efter folkeskolen er et eksempel på et kritisk valg. For at ruste eleverne bedst muligt til at træffe dette valg er det vigtigt, at de allerede tidligt i skoleforløbet gennem arbejdet med beslutningsprocesser oplever konsekvenserne ved et valg.

Udgangspunkt for undervisningen vil i mange tilfælde være situationer, der opstår i klassen, i frikvartererne og på skolevejen, fx dårlig oprydning, støj, møde uforberedt, voldsom adfærd på gangene eller en aktivitet, der er nært forestående.

I dette undervisningsforløb tages udgangspunkt i, at klassen skal på hyttetur.

Læreren stiller spørgsmålet: »Hvad skal vi lave på vores hyttetur?

Eleverne kommer med forslag.

Læreren grupperer svarene til aktiviteter i dagtimerne og i aften timerne.

Elever og lærer foretager derefter i fællesskab en udvælgelse af aktiviteterne, fx ved:

- afstemning
- lodtrækning (diskuter om det vil være en god måde)
- læreren bestemmer
- pigerne og drengene bestemmer hver to aktiviteter
- klassen deles i grupper, der hver vælger en aktivitet.

Udvælgelsen skal samtidig vise, hvad det er, de vælger fra, og eleverne skal have lov til at udtrykke deres evt. skuffelse over resultatet af udvælgelsen, men skal samtidig vide, at de må respektere resultatet.

Læreren skal være klar til at efterleve elevernes valg videst muligt.

»Hvad skal vi spise?« og »Hvem skal lave hvad?« kan tilrettelægges efter samme model.

Efter turen evalueres:

- Var det en god måde at planlægge på?
- Fungerede alting som det skulle?
- Var alle ansvarsbevidste over for deres opgave?
- Hvad skal vi huske næste gang?

4. – 7. klasses trin (fase 2)

»Skolen og lokalområdet«

På mellemtrinnet er skolen og lokalområdet elevens arbejdsfelt samt de interesseområder, der påvirker elevens opfattelse, meninger og drømme om en fremtidig tilværelse som aktiv deltager i samfundet.

Afsnittet er delt i 4 temaer:

- *Arbejdslivet i lokalområdet*
- *Iværksættere og selvstændige*
- *Skolens undervisning og vejledning*
- *Vision og fremtid.*

Som indledning til arbejdet kan eleverne begive sig ud i skoledistriktet og indhente oplysninger til et katalog over det lokale erhvervsliv. Dette katalog kan danne grundlag for senere studie- og virksomhedsbesøg.

Læreren kan i denne fase tilrettelægge små besøg, fx på forældrenes arbejdspladser.

Læreren undersøger på forhånd hos skolevejlederen, hvilke aftaler skolen allerede har i lokalområdet, og hvilke regler der gælder for besøg.

Bageren, slagteren, købmanden, mini-markedet mv. vil være egnede steder at arrangere besøg. Hvis de lokale forretningsdrivende ikke har mulighed for at modtage besøg, kan klassen med fordel bruge forretningsindehaveren som gæstelærer. For at konkretisere gæsteundervisningen kan man bede den pågældende om at demonstrere typiske arbejdsfunktioner, fx cykelsmeden og bageren.

Små produktionsvirksomheder er de mest anvendelige til virksomhedsbesøg. Enkelte servicevirksomheder, hvor produktet er velkendt, fx Falck, brandvæsen, posthus, supermarked, jernbanestation og kirke er også velegnede.

Arbejdslivet i lokalområdet. Ideer til emner:

- Erhvervslivet i lokalområdet
- Typiske erhverv i lokalområdet
- Klassens fritidsjob
- En arbejdsuge for et barn og en voksen.

Til temaet »Arbejdslivet i lokalområdet« kan der fås mange velegnede materialer hos offentlige og halvoffentlige institutioner, fx hos det regionale arbejdstilsyn, arbejdsformidlingen og kommunen (fx teknisk forvaltning).

Iværksættere og selvstændige. Ideer til emner:

- Vi starter egen virksomhed (se undervisningsforløb).

*Skolens undervisning og vejledning
Ideer til emner:*

- Skolens undervisnings- og fritidstilbud
- Skolens vejledningstilbud
- Ungdomsskolens tilbud.

»Skolens vejledningstilbud« kan give klasselæreren lejlighed til at introducere skolevejlederen og dennes funktion. Vejlederen vil senere i skoleforløbet blive et kendt ansigt for eleverne, der i konkrete situationer vil gøre brug af dennes ekspertise.

Skolevejlederen har viden om de materialer, der findes. Det gælder fx edb-programmer og databaser til informationssøgning.

Vision og fremtid. Ideer til emner:

- Drømmejob
- Pige- og drengejob
- Lige muligheder for uddannelse og arbejde
- Handleplaner
- Arbejdsløshed (se undervisningsforløb).

Emnerne kan behandle følsomme problemer som fx arbejdsløshed, og da blufærdigheden kan melde sig i den begyndende pubertet, får man lettere bearbejdet tanker og synspunkter ved at lade eleverne gå ind i nogle roller. Det vil derfor under temaet »Vision og

fremtid« være en god idé at anvende drama som udtryksmiddel.

Eksempel på undervisningsforløb

» *Vi starter egen virksomhed*«

Undervisningsforløbet bygger på ideen om at skabe sin egen virksomhed helt fra bunden. Eleverne skal opleve at omsætte idé til handling.

I forløbet vil læreren undertiden føle, at det kan være svært at bevare overblikket, selv om der er gjort et stort forarbejde. I produktionen vil læreren kunne opleve andre sider af sine elever, fx evnen til problemløsning, ansvarlighed, samarbejdsevne og omstillingsevne. Elevernes personlige kvalifikationer er lige så betydningsfulde som de faglige kvalifikationer, men netop i et undervisningsforløb, hvor de skal etablere en virksomhed, vil de i højere grad få brug for de personlige – eller »bløde« kvalifikationer. Erfaringer fra fritidsjob, fritidsinteresser osv. vil også være en værdifuld viden, som eleverne kan bidrage med til opgavens løsning. Man vil som lærer kunne opleve, at eleverne kan løse et problem, som man selv umiddelbart ville stå usikker overfor. På denne måde indgår lærer og elever i et tæt samarbejde, hvor det drejer sig om at udnytte hinandens stærke sider, viden og erfaringer, og lærer og elever er fælles om at dele stoltheden og glæden over »virksomheden« og dens resultater.

Der kan fx produceres: brød, syltetøj, kosmetik, lys, flag og flagstænger, fuglekasser eller males legeredskaber. Uan-

set hvilket produkt eleverne bestemmer sig for at producere i deres »firma«, skal de igennem 4 faser:

- idéfasen
- forberedelse og produktion
- produktion og afsætning
- afslutning og evaluering.

Idéfasen

Eleverne kommer med ideer til produkter eller serviceydelser. Elever og lærer beslutter i fællesskab, hvilke af ideerne, der vil være realistiske at arbejde med i deres »virksomhed«. Blandt de realistiske muligheder udvælges en eller to ideer, hvortil en prototype (model) evt. kan fremstilles og danne baggrund for den endelige beslutning.

Når beslutningen om produktionen er taget, er der nogle opgaver, der skal løses, fx

- forundersøgelse af salgsmuligheder
- opstilling af budget og fremskaffelse af driftskapital
- indhentning af tilladelser
- udarbejdelse af kontrakter og samarbejdsaftaler.

Der kunne måske inddrages en gæstelærer om »budget og kapital«.

Forberedelse af produktion

Det besluttes, hvilke arbejdsopgaver der er i firmaet, og eleverne »ansættes« evt. gennem »ansøgning« og »ansættelsessamtaler«. Herefter kunne det være en god idé at tage på studie- eller virksomhedsbesøg for at se på relevante arbejdsprocesser. Besøget vil kunne give eleverne en fornemmelse af, hvil-

ke opgaver de selv skal løse i forberedelsen, fx

- endelig udformning af det/de valgte produkter
- planlægning af produktionsforløbet, herunder indkøb
- sikring af kvaliteten i produktionen
- udarbejdelse af salgsmateriale.

Ligesom i idéfasen kunne det også være en god idé at få en gæstelærer ind til at påpege nogle forhold om produktionen, fx modellens udformning, sikring af kvaliteten i produktionen.

Virksomheden oprettes, og produktionen kan begynde.

Produktionsfasen

Selve produktionen kan foregå i et eller flere af skolens faglokaler. Under produktionen vil der sandsynligvis opstå uforudsete hændelser, fx råvareleverancen svinger, kvaliteten i produktet falder, elevernes interesse daler, overholdelse af aftaler mangler, fx om arbejdsdagens længde, tidsfrister overskrides. Undervejs i produktionen fastlægges og besluttes, hvordan og hvorfor fra salget skal foregå, fx salg fra skoleboden, salg efter bestilling, salg gennem annoncering, på markeder, salgsbod på torv eller messe.

Afslutnings- og evalueringsfase

I denne fase evalueres såvel produktionen som elevernes arbejde i »firmaet«, fx

- nåede vi det mål, vi havde sat os?
- var ansvarligheden altid til stede?
- fik alle i »firmaet« opfyldt forventningerne?
- hvordan forløb samarbejdet i faserne?
- opdagede vi nye kreative sider af hinanden?
- havde produktet den ønskede kvalitet?

Eksempel på undervisningsforløb

»Arbejdsløshed«

Udgangspunkt for undervisningen vil i mange tilfælde være oplevelser fra klassen, hjemmet, nærmiljøet eller aktuelle emner fra medierne.

Lad fx eleverne formulere sig om problemerne gennem et rollespil.

Eksempel på rollespil:

Grupper på 4 – 5 elever. Giv forberedelsestid til spillet.

Temaet/indholdet i rollespillet skal være frit, men følgende ord skal indgå i spillet:

- natarbejde
- lillesøster
- madpakke
- computer.

Diskuter indholdet/problemstillingen i spillene...

2. rollespil:

Start med gruppearbejde. Samme grupper. Følgende oplæg gives til grupperne:

Peter, Marianne, Rita og Muhammed er fire kammerater, der er ved at være færdige med skolen. De har haft mange oplevelser sammen i deres skoletid, de er næsten lige dygtige, men de er interesse-mæssigt og socialt meget forskellige.

PETER: Peter bor i et hus sammen med sin mor og far. Han har mange fritidsinteresser og spiller bl.a. tennis med sin far. I skolen holder han meget af fysik, elektronik. Han ...

MARIANNE: Marianne bor i en lejlighed sammen med sin mor og sin lillesøster. Mor arbejder på hospitalet, og Marianne må hjælpe til derhjemme. Fritiden bruger hun til ...

RITA: Rita bor i et lille hus sammen med sine forældre og 3 søskende. Mor arbejder i et supermarked, og far, der er kok, er arbejdsløs for tiden. Rita er god til ...

MUHAMMED: Muhammed bor sammen med sine forældre, to store søstre og tre små søskende i en lejlighed. Forældrene har problemer med det danske sprog, og Muhammed må som den største dreng ofte hjælpe til som tolk. Muhammeds interesser er ...

Beskriv personerne mere detaljeret med hensyn til: valgfag i skolen, uddannelsesønsker, drømme om arbejde og fremtid mv.

Opfør nu rollespillet på baggrund af arbejdet i gruppen. Forberedelsestid.

Lad de 4 unge mødes 10 år efter de har forladt folkeskolen, og lad dem fortælle hinanden, hvordan det er gået dem. En eller to af dem skal være arbejdsløse.

Eleverne skal begrunde, hvorfor de har valgt netop disse to til at være arbejdsløse.

Klassediskussion efter rollespillene.

Efter 2. rollespil kan læreren evt. stille spørgsmålet: Kan vi selv gøre noget for at undgå at blive arbejdsløs? Eleverne giver svar i brainstorm. Lad hver elev udarbejde deres egen drømmeplan: »Hvad laver jeg om 10 år«?

Det er vigtigt for alle mennesker at have håb, drømme og forventninger. De forventninger, som børn og unge har til deres fremtid, er et resultat af oplevelser, levevilkår og erfaringer, som de har haft gennem deres opvækst. Derfor vil deres forventninger og drømme ændre sig i takt med mere indsigt, bedre forståelse, mere erfaring osv.

8. – 10. klasses-trin (3. fase)

»Skolen og samfundet«

I de sidste skoleår er skolen og samfundet – nationalt som internationalt – elevens arbejdsfelt.

Afsnittet er delt i 6 temaer:

■ *Skolen og arbejdsmarkedet*

- *Uddannelsesmuligheder efter folkeskolen*
- *Uddannelsesplanlægning*
- *Erhvervsmuligheder*
- *Kultur og livsformer*
- *Uddannelses- og jobsøgning*

Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering er et undervisningsområde, der i vidt omfang forudsætter kontakt med det omgivende samfund, dels ved at skolen arrangerer møder med erhvervs- og uddannelsesfolk og arrangerer udstillinger, dels ved at eleverne gennemfører studiebesøg eller udsendes i praktikophold i virksomheder og institutioner eller deltager i kurser i andre skoleformer.

Skolen og arbejdsmarkedet. Idéer til emner:

- Dagsaktuelle arbejdsmarkedsproblemer fra den skrevne presse
- Din fritidsarbejdsplads og Arbejdstilsynet
- Den ansattes rettigheder og pligter
- Arbejdsmarkedets parter
- Ansattes løn- og arbejdsforhold.

Der er en lang række forhold, som kan være vanskelige at studere under et virksomhedsbesøg, fx lønproblemer, samarbejdsproblemer, regnskab og økonomi. Derfor kan det være formålstjenligt at anvende et af de mange produktionsspil, der findes.

Man kan evt. lade en gæstelærer forestå spillet. Det vil give muligheder for at diskutere problemerne med en fag-

mand, når der opstår konkrete situationer i spillet.

Husk på: Når vi udsender elever i praktik, påtager praktikværterne sig ekstra arbejdsopgaver ved at tage imod praktikanterne. Til gengæld opnår de en social og menneskelig kontakt med den lokale ungdom og med skolens folk. Denne kontakt kan fremme den gensidige forståelse ved de unges overgang til uddannelse eller beskæftigelse.

Organisationerne, AF, Arbejdstilsynet, Arbejds miljøfondet, skolevejlederen m fl. ligger inde med en mængde materialer, der kan bruges i undervisningen.

Uddannelsesmuligheder efter folkeskolen. Idéer til emner:

- Uddannelsernes tilbud og opbygning
- Internationale uddannelsesmuligheder
- Uddannelsesorientering som projektopgave (se undervisningsforløb)
- Uddannelsesmuligheder for alle (uanset køn, etnisk oprindelse eller social baggrund).

For at give elever på 10. klassetrin bedre mulighed for og motivation til at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse, kan man benytte sig af brobygningsforløb, der kan tilrette-

lægges individuelt. Desuden vil der være mulighed for at sende de unge på præsentationskurser i ungdomsuddannelserne for at give dem et indblik i, hvad der foregår her.

Uddannelsesinstitutionerne, R.U.E, skolevejlederen m.fl. kan være behjælpelig med oplysende materialer.

Uddannelsesplanlægning. Idéer til emner:

- Muligheder for råd og vejledning i uddannelses- og erhvervspørgsmål
- Ungdomsvejledningen og dens opgaver
- Faktorer der påvirker et uddannelses- og erhvervsvalg
- Udarbejdelse af en uddannelses- og handlingsplan (se undervisningsforløb: Mit livs direktør«)
- Livslang uddannelse.

I denne fase vil en del undervisning være af teoretisk karakter. For at fastholde elevens interesse må undervisningen være i klar sammenhæng med de konkrete valgsituationer på kort og på lang sigt.

Under dette arbejde kommer det til at stå klart for eleven, at det er nødvendigt at vurdere valgmulighederne i forhold til egne ønsker og forventninger. De dele af uddannelses- og erhvervsorienteringen, der giver eleven lejlighed til at arbejde med egne personlige forhold (fx uddannelses- og handlingsplaner) kan rumme en risiko for, at eleven rokkes i sin selvtillid og føler sig gået for nær. Denne risiko er formentlig større her end på de fleste andre af skolens arbejdsområder, fordi emnet rører ved elevens opfattelse og vurdering af sig selv.

Det er derfor nødvendigt at gå ind i en personlig vejledning for at finde en mulig vej eller finde et andet uddannelsesmål.

Erhvervs muligheder. Ideer til emner:

- Erhverv for hundrede år siden – erhverv om hundrede år
- Erhvervs politikken i kommunen og i regionen
- Beslægtede erhverv og livskvalifikationer.

Det er vigtigt, at eleven opbygger et vist overblik over den samlede mængde af erhvervs muligheder og bliver i stand til at se strukturer og kende til de indbyrdes slægtsskaber mellem »familier« af erhverv.

Til fremme for forståelsen af dette kan læreren arbejde ud fra følgende model:

De enkelte erhverv kan placeres i et af de fire felter, og sammenhæng og slægtskab i erhvervsfamilier kan vises. Fx kan maskinarbejderen placeres i feltet »ting og fakta«, salgsassistenten i feltet »fakta og mennesker«, læreren i feltet »mennesker og idéer« og iværksætteren i feltet »ting og idéer«.

Kultur og livsformer. Ideer til emner:

- Muligheder for selvstændige og iværksættere
- Selvstændighedslivsformen (se undervisningsforløb)
- Sammenhæng og modsætning i de fire liv: Familieliv, arbejdsliv, fritidsliv og samfundsliv
- Et godt liv med uddannelse, familie og fritid, men uden arbejde
- En lønmodtagers glæder og fordele.

Afdækning, analyser og undersøgelser af forskellige problemstillinger er de redskaber, der kan anvendes for at finde frem til de værdier og holdninger, eleverne kan diskutere.

Gæsteundervisning kan i et vist omfang anvendes, lige som litteratur og andre kunstneriske udtryksformer som teater og film er anvendelige midler. De konflikter og modsætninger, men

også sammenhænge og ligheder eleverne skal tage stilling til, er i en eller anden forstand kulturelle udtryk, som kan være vanskelige at se.

Uddannelses- og jobsøgning. Idéer til emner:

- Arbejdsmarkedets krav til formelle og uformelle kvalifikationer
- En ansøgning
- Forberedelse og gennemførelse af en ansættelsessamtale
- Jobmuligheder for alle (uanset køn, alder, etnisk oprindelse eller social baggrund).

Inddrag gæstelærere fra arbejdsmarkedets parter. Der findes gæstelærere, der mere eller mindre har specialiseret sig i at støtte folkeskolens undervisning i disse emner, bl.a. om de formelle og uformelle kvalifikationskrav. Eleverne kan skrive en ansøgning til et »job«. Ansøgningerne sendes til gæsteunderviseren, der så giver en vurdering af dem.

Gennemfør en eller flere »ansættelsessamtaler« i elevernes påhør.

Eksempel på undervisningsforløb

Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering som projektopgave

Emnet kan indgå som en integreret del af et tværfagligt undervisningsforløb og kan med fordel indgå som en del af projektopgaven.

Forslag til hovedemner

Her skal elevernes medindflydelse veje tungt og efterfølgende forslag til ho-

vedemner skal derfor kun ses som mulige forslag:

»Verden venter«, »Børnearbejde«, »Lønslaver eller direktørsnuder«, »Et ønskejob«, »M/K på jobbet«, »Hvem bestemmer hvad?«, »Mærkelige job«, »På job i Europa«, »Min fremtid«, »Hvis ferie er skønt, hvad så med arbejdsløshed?«, »Livsformer«.

Klassen vælger: »Verden venter« som hovedemne.

Herefter følger en fælles optakt til formulering af delemner. Eksempler med relation til uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering er her givet som optakt:

Brainstorming, film, lysbilleder, pædagogiske spil, praktik, præsentationskurser, studie- og virksomhedsbesøg, gæstelærere, ansøgning, jobsamtale, cases og rollespil, brug af ungdomsvejledningen.

Eksempler på elevens valg af delemne

»Hvor står jeg om fem år?«, »Uddannelse til ...«, »Teknologi«, »Krig, flygtninge i Danmark«, »Flytte hjemmefra«, »Ledige stillinger – mange arbejdsløse, hvorfor?«, »Job, skole og uddannelse i USA«.

I øvrigt henvises til temahæfte nr. 9 om projektopgaven.

Eksempel på undervisningsforløb

»Mit livs direktør – om uddannelses- og handlingsplaner«

Inden starten på dette undervisningsforløb kan det være en god ide, at læreren bruger sit eget karriereforløb for at vise, hvad en uddannelses- og handlingsplan kan være.

- Sæt dit eget uddannelsesforløb op i »kasser« på tavlen – gerne så detaljeret som muligt!

(fx gymnasiet – ophold i udlandet – erhvervsarbejde osv.)

- Nedenunder stilles handlingsplanen op, som indeholder oplysning om, hvordan du opfyldte uddannelsesplanen med angivelse af tidspunkter, vejledere, adresser, ansøgninger m.m.

- Vis derefter eleverne den ideelle uddannelsesplan fra folkeskole til afsluttet lærereksamen. Drøft med eleverne de forskellige uddannelsesveje, der fører til samme mål!

- Prøv den samme øvelse ved et forældremøde for at give forældrene en fornemmelse af, hvad en uddannelses- og handlingsplan er. Gør det evt. før du starter på nedenstående uddannelsesforløb.

»Hvis du ikke ved, hvor du vil hen – så ender du et helt andet sted.«

»Hvilken vej skal jeg gå?«, spørger Alice i Eventyrland. »Det kommer an på, hvor du vil hen?«, lyder svaret fra kaninen. Så nemt og så vanskeligt er det at lægge en uddannelses- og hand-

lingsplan. Hvilken vej man må gå afhænger af, hvor man vil hen! Derfor kan det være en god ide at gå frem trin for trin, tænke sig godt om, skrive sine tanker ned, snakke med andre og tænke sig om igen for at få svar på, hvor man vil hen, inden man lægger en uddannelses- og handlingsplan:

Hvor er jeg?

Få styr på her-og-nu situationen:

Hvordan har jeg det med mig selv og mine nærmeste? Hvad og hvem styrer mine tanker og ønsker? Min boligsituation? Mit sexliv? Snak med andre om, hvordan de ser dig lige nu. Kort sagt, gør status. Skriv op i hovedpunkter. Lav en liste eller tegn et kort over dit liv, som det ser ud lige nu. Her står du!

Hvor vil jeg hen?

Nu gælder det om at stille målet op:

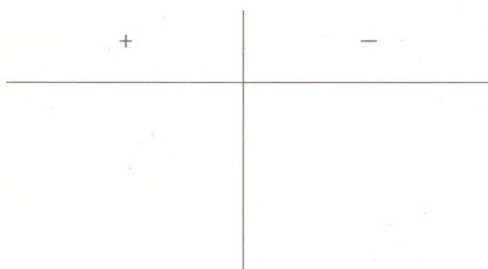
Du kan altid flytte på målstolperne sidenhen. Men prøv at svare på dette for dig selv: Hvad er mine mål på langt sigt og på kort sigt? Hvordan hænger de to tidsperspektiver sammen? Hvad vil jeg opnå? Hvad er vigtigt for mig? Hvad er det vigtigste for mig? Hvad kan jeg ellers gøre, hvis jeg ikke opnår mit mål? Hvordan ser økonomien ud? Skal jeg flytte? Hvordan har jeg det med alt det nye? Føles det rigtigt? Hvor meget vil jeg lægge af energi i mine planer? Er det overhovedet mine egne planer, eller er det i virkeligheden andres planer for mig?

Lav nu din uddannelsesplan. Start med slutmålet og gå trinvis baglæns!

Hjælp og hindringer

Her kan du lige stoppe op et øjeblik. Indret dit papir med en plusside og en minusside.

Min uddannelsesplan:

Skriv på plussiden: Hvad og hvem der vil hjælpe dig til at nå dit mål. Skriv på minussiden: Hvad og hvem der vil forhindre dig i at nå dit mål. Kik de to sider igennem: Hvilket billede tegner sig? Er du en handlekraftig person med vilje til at nå dit mål? Eller er det de andres skyld, at ingenting kan lade sig gøre? Hvad kan du selv gøre noget ved? Hvornår, hvordan? Hvem og hvad kan hjælpe dig på vej mod dit mål?

Hvordan kommer jeg derhen?

Først nu begynder planlægningen af selve handlingsplanen. Dvs. planer for hvad du faktisk vil gøre. Hvad vil du gøre først? Hvorfor? Og så? Hvornår? Hvad kan du selv gøre? Hvad må du

bede andre om? Hvilke institutioner skal du kontakte? Hvordan og hvornår? Læg en tidsplan og en plan for, hvad du vil gøre, i hvilken rækkefølge, over for hvem – og hvilket resultat du forventer. Sæt uddannelses- og handlingsplanen sammen. Og hvis din uddannelsesplan mislykkes: Hvordan ser din uddannelsesplan nummer 2 ud? Hvordan ser din handlingsplan nummer 2 ud? Alternativer? Tænk så igen: Hvis det hele nu går, som jeg har planlagt, var det så egentlig det jeg ville? Kan du stå inde for planen/planerne?

Man har en plan, til man laver en ny

Det gode ved at lave en plan er, at den kan laves om. Faktisk er en plan bedst, hvis den bliver lavet om, kikket efter i sømmene, pudset af. Den skal sikkert laves om mange gange. For en uddannelses- og handlingsplan er et værktøj, der skal slibes og slibes. Ikke et patentmiddel som løser alle planlægningsproblemer en gang for alle. Nogle mennesker hader at lave planer. De siger: »Det bliver alligevel aldrig, som jeg havde tænkt mig«. De lader bare tingene ske og lader i virkeligheden andre eller tilfældighederne bestemme for sig. Det er måske nemmere, men er det bedre og mere tilfredsstillende? Nix! Man skal være sit livs direktør.

Eksempel på undervisningsforløb

»Selvstændighedslivsformen«

Når vi skal sætte os ind i en anden kultur, er det ofte nødvendigt at prøve at sætte sig ud over sin egen kultur for

at forstå det nye. Selvom vi som danskere tror, at vi har den samme kultur, så indretter vi dog vores liv på vidt forskellige måder. De forskellige måder at indrette sig på kaldes *livsformer*. Det kan være svært at forstå, og det kan være svært at se. Måske er det ligeså svært at forstå vore forskellige livsformer som at forstå en fremmed kultur. Når noget er tæt på, kan det være svært at iagttage: »Jeg kan ikke se skoven for bare træer«.

Når vi siger »arbejde«, »familieliv«, »fritid« og »karriere«, mener vi nødvendigvis ikke helt det samme. Nogle arbejder fx for pengenes skyld, andre for fornøjelsen. Nogle føler fx at arbejde er en nødvendighed, andre at det er en glæde. Ordet karriere er for nogle et negativt ord, for andre et positivt.

Livsformerne er knyttet til familierne og kan illustreres ved tre forskellige former:

- Lønmodtagerlivsformen, hvor der er et skel mellem arbejde og fritid.
- Karrierelivsformen, hvor jobbet ses som en personlig udfordring, og hvor grænsen mellem arbejde og fritid er flydende.
- Selvstændighedslivsformen, hvor tiden ikke opleves i arbejde og fritid, men går ud i et.

Familierne kan have forskellige jobs, smag, indkomst, bo forskelligt osv. Men det bestemmer eller skaber ikke deres livsform. Det gør derimod den måde, hvorpå begreber som »arbejde«,

»fritid«, »familie« hænger sammen for dem, og dermed hvad disse ord betyder for dem. En families livsform følger ofte generationerne og ændres kun langsomt.

Dette undervisningsforløb sætter fokus på selvstændighedslivsformen og de vilkår, holdninger og kvalifikationer, der er karakteristiske for den. Samtidig skal undervisningen give en fornemmelse af denne livsform i forhold til lønmodtager- og karrierelivsformen.

Emnet vil være egnet til et tværfagligt forløb, hvor dansk, historie/samfundsfag og sprogfagene indgår.

Undervisningsforløbet starter med interviews af 3 familier. Det er bedst at interviewe en voksen person fra hver af de tre livsformer, fx en el-installatør (selvstændig), en forretningsbestyrer (karrierelivsform) og en maskinarbejder (lønmodtagerlivsform). Forældre fra klassen vil sikkert være villige.

Før interviewene opstiller eleverne en spørgeliste. Overskrifterne i spørgelisten kan være:

- Familiesituation
- Dagscyklus
- Årscyklus
- Livscyklus
- Arbejde/job/indtægt
- Gøremål i hjemmet
- Anskaffelser, store og små
- Socialt netværk
- Fremtiden.

Spørgeafsnittet om årscyklus kan fx uddybes med følgende stikord: Hvad laver familien på hverdage, i weekends, i højtiderne, i ferierne? (familiebesøg, aftenskole, sportsklub, arbejde, uddannelse, rejser, politik, værtshus, bingo, middagsselskab, teater, video, tv, kolonihave, camping, sommerhus, have, gør-det-selv, ordne bolig, kirke m.m.).

Interviewene systematiseres. Derefter findes forskelle, modsætninger eller mangel på samme. Selvstændighedslivsformen analyseres. Det kan være en hjælp, hvis eleverne fokuserer på begreber som arbejde, familie og fritid.

For konkret at få belyst livsformen kan en gæsteunderviser inviteres (fx en muremester), eller der kan arrangeres et virksomhedsbesøg (hos fx en landmand).

Ideer til det videre arbejde:

- Personlige kvalifikationer hos selvstændige
- Fra selvstændigheds- til lønmodtagersamfund
- Lokalsamfundets »Ole Opfinder«
- Min egen families livsform
- Etablering af egen virksomhed på skolen
- Mig, min uddannelse og min livsform.

Ideer til evaluering:

- Nåede vi det mål, vi havde opstillet?
- Fik vi forståelse for livsformer?
- Ændrede undervisningsforløbet vores opfattelse af det voksenliv, vi ønsker?
- Opdagede vi nogle sider af os selv, som det kunne være godt at udvikle?

Leksikonafsnit

Praktik

Praktikophold indgår i de fleste skoler som et led i uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorienteringen på 9. og 10. klassetrin.

Det er hensigten, at eleverne skal få kendskab til forholdene og arbejdsfunktionerne på praktikstedet ved at

deltage i det praktiske arbejde i den udstrækning, det er muligt. Dette kendskab til forhold på arbejdsmarkedet vil kunne få betydning for elevens personlige stillingtagen i uddannelses- og erhvervsspørgsmål.

Det forudsættes, at der foregår en forberedelse og en efterbehandling af praktikforløbet, samt at der er en arbejdsopgave, som eleverne skal arbejde med under praktikforløbet. Til forberedelsen hører bl.a., at eleven får et vist kendskab til erhvervs- og uddannelsesforhold dels i almindelighed og dels vedrørende det område praktikken omfatter. Endvidere må praktikkens formål drøftes med eleven.

I efterbehandlingen må der ske en erfaringsudveksling mellem eleverne, så de synspunkter, der fremkommer, kan bruges i det fortsatte arbejde med valgforberedelsen. Det vil være en fordel, hvis læreren besøger eleven i praktiktiden.

Under hensyn til elevens alder skal der gøres opmærksom på de gældende regler for unge menneskers deltagelse i farligt arbejde.

Eleven er omfattet af en kollektiv erstatningsordning.

Erstatningsspørgsmål

En ung, der er i praktik eller på besøg i en virksomhed, er omfattet af de sikkerhedsforskrifter, der gælder for den pågældende arbejdsplads, men han dækkes ikke af ulykkesforsikringslovens regler.

Hvis en skoleelev på 8. – 10. klassetrin kommer ud for en ulykke i forbindelse

med praktik eller et erhvervsorienteret arrangement, yder staten erstatning efter ulykkesforsikringslovens regler. Det er en forudsætning, at praktikken/arrangementet er organiseret af en skole eller et arbejdsformidlingskontor. Hvis en praktikant har forvoldt en skade under praktikopholdet, dækker statens erstatningsordning. Undtaget er skader på praktikantens ejendele. Ved ulykkes- eller skadestilfælde skal der udfyldes et anmeldesskema, som kan rekvireres på arbejdsformidlingskontoret. Skemaet indsendes gennem AF.

Ved arrangementer for 1.- 7. klasse er det nødvendigt at undersøge, hvilke aftaler der er gældende i kommunen.

Præsentationskurser – kurser i andre skoleformer

Her tænkes navnlig på præsentationskurser i ungdomsuddannelserne. Kurserne har til formål at give eleven et indblik i hvilket indhold, der er i den/ de uddannelser, der afprøves.

Kurserne er normalt af 1 – 5 dages varighed. De anvisninger, der er anført under praktik, har i princippet tilsvarende gyldighed her.

Det kan også have værdi, at en praktikant glider ind som gæst i en klasse eller på et undervisningshold, uden der af den grund er udarbejdet et egentligt præsentationskursus.

Brobygningsforløb

Brobygningsforløb skal forstås som sammensatte vejlednings- og undervis-

ningsforløb i overgangsperioden mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne. Forløbet kan tilbydes unge, der har afsluttet 9. klassetrin og indtil udgangen af den måned, hvori de fylder 19 år.

Formålet med brobygningsforløb er at give den unge bedre mulighed for og motivation til at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse samt til at udvikle den unges faglige og personlige kompetence.

§ 9 stk. 5

Skolen kan tilbyde elever i 8. – 10. klasse undervisningsforløb, hvor praktisk og teoretisk indhold kombineres i en undervisning, der kan finde sted på og uden for skolen.

§ 9 stk. 5 kan bruges til enkeltelever eller grupper af elever. Ud over specielt tilpassede undervisningsforløb i erhvervsskoler, produktionsskoler og andre skoleformer, lægges der samtidig op til, at det lokale samfund, herunder erhvervslivet, inddrages og deltager i udformningen og gennemførelsen af sådanne undervisningsforløb.

Der henvises til temahæfte nr. 13: »Særligt tilrettelagte undervisningsforløb for 8. – 10. klasse«.

Studie- og virksomhedsbesøg

Besøg på erhvervsvirksomheder og institutioner er en af de hyppigst anvendte former for praktisk uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering.

Formålet med besøget vil oftest være:

- at udvide elevens kendskab til uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold
- at forberede praktik
- at vise forbindelsen mellem det, der læres i skolen, og de krav der stilles i efterfølgende uddannelser og erhverv
- at forbedre elevens valggrundlag.

Uanset formålet med besøget må det forberedes og efterbehandles omhyggeligt.

Virksomhedsbesøg er velegnede som en generel orientering om virksomheden, dens produkter, produktionsform og produktionsgang.

Studiebesøg er velegnede til fordybelse i udvalgte emner, fx arbejdsmiljø, ledelsesformer, samarbejde og økonomi. Virksomhedsadoption, hvor en klasse »adopterer« en virksomhed i en periode, kan benyttes, hvis samarbejdet skal foregå over en længere periode, fx adoption af en bondegård.

Arbejdsmiljøloven

Arbejdsmiljøloven har særlige regler for børns og unges arbejde. Regler som eleverne og deres forældre bør kende. Arbejdstilsynets statistik over anmeldte arbejdsskader viser, at de helt unge er en særlig udsat gruppe.

Reglerne begrænser fx de 15 – 18 årige arbejde med tekniske hjælpemidler, stoffer og materialer samt arbejde, der er forbundet med risiko for den unges sikkerhed, sundhed og udvikling.

Fx må unge ikke arbejde med organiske opløsningsmidler eller stoffer/materialer, der er klassificeret som giftige, ætsende, allergi- eller kræftfremkaldende, og de må ikke arbejde med farlige maskiner.

Der skelnes mellem det indre arbejdsmiljø (arbejdsmiljøet inde i bygningen) og det ydre arbejdsmiljø, der findes udenfor.

Der henvises til bekendtgørelser om børns og unges farlige arbejde. Materiale kan rekvireres hos Arbejdstilsynet og Arbejdsmiljøfondet.

Den kommunale ungdomsvejledning

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der tilbydes unge, der er tilmeldt folkeregisteret i kommunen, vejledning om uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder i 2 år efter, at de er udskrevet af folkeskolen eller lignende, dog mindst til de fylder 19 år. Denne vejledning forestås af den kommunale ungdomsvejledning.

Formålet med vejledningen er at lette overgangen fra skole til fortsat uddannelse eller erhverv. Kommunens ungdomsvejledning ligger i forlængelse af den vejledning, der gives i folkeskolen, herunder skolernes uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering og den personlige rådgivning. Vejledningen skal omfatte oplysning og samtaler om den unges uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder.

Ungdomsvejledningen skal dog ikke sørge for vejledning, hvis den unge

modtager vejledning i forbindelse med fortsat uddannelse.

Uddannelsesplan

Ved undervisningspligtens ophør skal den enkelte elev have udarbejdet en uddannelsesplan.

En uddannelsesplan er en plan, der skal indeholde den unges uddannelsesmål, og den skal vise vejen frem til målet trin for trin, fx starten på uddannelsen og evt. pauser.

Hver af aktiviteterne undersøges ud fra bl.a. reelle og formelle optagelseskrav, indhold, uddannelsessted, fremtidsudsigter, tidsrammer, økonomi, tidspunkter for tilmelding.

Handlingplan

En handlingsplan er en beskrivelse af de konkrete handlinger, der skal udføres i forbindelse med gennemførelse af uddannelsesplanen. Den handler om den konkrete gennemførelse af forløbet og beskriver, hvordan beslutningerne føres ud i livet.

Uddannelsesplanen og handlingsplanen tilhører den unge selv, men kan godt være et godt udgangspunkt for en vejledningssamtale.

Gæsteundervisere

Brugen af gæsteundervisere er en mere indirekte måde at knytte erhvervsliv

og skole sammen på. Mange organisationer har et netværk af gæsteundervisere fra forskellige brancher, som skolen kan trække på – ofte mod betaling. Gæsteunderviserens besøg skal planlægges nøje fra begge parter. Skolen må have konkretiseret sine forventninger på forhånd, og gæsteunderviseren må komme med en relevant undervisning. En simpel checkliste over vigtige emner, der skal drøftes inden besøget, (præcisering af tid, sted, brug af avmidler o.l.) og et brev fulgt op af en telefonsamtale, kan klargøre parternes forventninger til hinanden. Benyt skolevejlederen som samarbejdspartner.

Skolevejlederen

Skolevejlederen har som en af sine vigtigste funktioner at give individuel

rådgivning og vejledning til elever samt at vejlede i udarbejdelsen af den enkelte elevs uddannelses- og handlingsplan i samarbejde med klasselæreren og skolens øvrige lærere.

Desuden er skolevejlederen den, der koordinerer vejledningsfunktionen på skolen samt koordineringen af samarbejdet til den kommunale skolekonsulent på området og til de øvrige vejledningsordninger.

Skolevejlederen er bindeleddet mellem skolen, det omgivende samfund og arbejdsmarkedets parter, herunder besøg og praktikophold m.m. i virksomheder og institutioner og inddragelse af gæsteundervisere.

Desuden kan skolevejlederen være behjælpelig med hensyn til udvælgelse af egnede undervisningsmaterialer og metoder.

Medlemmer af læseplansudvalget for vejledning (VII):

Formand:

Skoleinspektør Vibeke Kreinøe.

Lektor Peter Plant, Danmarks Lærerhøjskole.

Seminarielektor Niels Reinholm.

Amtsformand John Gottschalck, Skole og Samfund.

Skolepsykolog Bjarne Nielsen, Danmarks Lærerforening.

Skoledirektør Leif Antonsen, Kommunernes Landsforening.

Sekretær:

Undervisningsinspektør Ejvind Sørensen (til juli 1994).

Pædagogisk konsulent Jette Stegmann (fra august 1994).

Faghæfter

- 1 Dansk
- 2 Engelsk
- 3 Kristendomskundskab
- 4 Historie
- 5 Samfundsfag
- 6 Idræt
- 7 Musik
- 8 Billedkunst
- 9 Håndarbejde
- 10 Sløjd
- 11 Hjemkundskab
- 12 Matematik
- 13 Natur/teknik
- 14 Geografi
- 15 Biologi
- 16 Fysik/kemi
- 17 Tysk
- 18 Fransk
- 19 Dansk som andetsprog
- 20 Færdselslære
- 21 Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab
- 22 Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering**
- 23 Tekstbehandling
- 24 Teknologi
- 25 Medier
- 26 Fotolære
- 27 Filmkundskab
- 28 Drama
- 29 Arbejdskendskab
- 30 Latin

**Undervisnings
ministeriet**